

Sygn. akt VI U 2780/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2017 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Janusz Madej

Protokolant st. sekr. sądowy Dorota Hańc

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2017 r. w Bydgoszczy na rozprawie

odwołania: A. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

nr (...) z dnia 5 września 2016 r.

w sprawie: A. S.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o odstąpienie od zwrotu nienależnie pobranego świadczenia

oddala odwołanie.

Na oryginale właściwy podpis.

VI U 2780/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 września 2016r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. – po rozpoznaniu wniosku A. S. z dnia 28 czerwca 2016r. (wpływ do Oddziału ZUS) w sprawie odstąpienia od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego – odmówił odstąpienia od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia, określonego decyzją z dnia 12 grudnia 2014r. nr (...) w łącznej kwocie 19.674 zł 51 gr.

W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, iż w celu ustalenia aktualnej sytuacji materialnej wnioskodawczynie przeprowadził postępowanie wyjaśniające i na podstawie zebranej dokumentacji ustalił, że obecnie wnioskodawczynie nie pracuje zarobkowo, jest zgłoszona jako osoba bezrobotna niepobierająca zasiłku, pozostaje na utrzymaniu osób trzecich i wychowuje córkę, na którą przysługują alimenty w wysokości 700 zł. Ponadto A. S. pobiera zasiłek z pomocy społecznej w wysokości 89 zł oraz nie wykazała innych zobowiązań, które powodowałyby złą sytuację finansową.

W ocenie Zakładu sytuacja, w której aktualnie znajduje się wnioskodawczynie nie jest najlepsza, jednakże nie powołuje się ona na żadne dolegliwości zdrowotne, które stanowiłyby przeszkodę w możliwości podjęcia zatrudnienia. Wnioskodawczynie nie dołączyła do wniosku zaświadczeń lekarskich lub orzeczeń lekarskich stwierdzających niezdolność do pracy, na podstawie których można by stwierdzić, że sytuacja zdrowotna uniemożliwia jej pozyskanie środków niezbędnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych i spłatę należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń. Biorąc pod uwagę wiek wnioskodawczynie oraz jej stan zdrowia, jak również fakt zarejestrowania się w urzędzie pracy, Zakład widzi szansę na zmianę statusu osoby bezrobotnej w niedługim czasie, a podjęcie

zatrudnienia pozwoliłoby na przystąpienie do spłaty zadłużenia w ramach układu ratalnego, dostosowanego do jej możliwości finansowych.

Zgodnie z art.84 ust.8 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych Zakład może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń, jeżeli zachodzą szczególne okoliczności lub kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Ostatecznie organ rentowy stwierdził, iż sytuacja wnioskodawczynie nie jest łatwa, jednak nie może być przesłanką do skorzystania z odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z przyczyn szczególnych.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła wnioskodawczynie A. S., zarzucając:

- 1) naruszenie art.84 ust.8 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez brak jakichkolwiek uzasadnień w sprawie odmowy odstąpienia od spłaty części zadłużenia i odsetek,
- 2) niezgodność stanowiska organu ZUS ze zgromadzonym przed nim materiałem dowodowym polegającym na przedstawieniu całej jej sytuacji osobistej, samotnego macierzyństwa oraz faktu, iż nadal jest ona osobą bezrobotną.

W uzasadnieniu tych zarzutów skarżąca podnosiła, iż jest aktualnie w dalszym ciągu osobą bezrobotną bez prawa do zasiłku, pozostającą całkowicie na utrzymaniu osób trzecich i bardzo trudno jest jej bieżąco funkcjonować bez tej pomocy, a regulowanie długu na rzecz ZUS w chwili obecnej jest dla niej nie do wykonania. Konieczność spłaty całości zadłużenia spowoduje, iż ucierpi na tym ona i jej niespełna dwuletnia córeczka, co spowoduje kolejne dramaty.

Wnioskodawczynie wskazywała przy tym na brak jakiegokolwiek majątku, który pozwoliłby spełnić jej zobowiązania. Ponadto twierdziła, że dołoży należytej staranności aby podjąć jakiekolwiek zatrudnienie.

Powołując powyższe podstawy zaskarżenia odwołująca wносиła o:

- 1) rozłożenie spłaty zadłużenia w wysokości 35.556 zł 84 gr na min. 60 równych rat bez naliczania odsetek ustawowych,
- 2) całkowite odstępstwo od spłaty naliczonych odsetek ustawowych,
- 3) umorzenie długu o 20.000 zł.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie, powołując argumentację przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Dodatkowo wyjaśnił też, że decyzją tą odmówił odstąpienia od zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego w łącznej kwocie 19.674 zł 51 gr (należność główna 15.000 zł, odsetki 4.674 zł 51 gr), a decyzję tę wydano tylko w zakresie wniosku o umorzenie długu w kwocie 15.000 zł. Nienależnie pobrane świadczenie wynika z decyzji z dnia 12 grudnia 2014r. Nr (...) i łącznie wynosi 40.231 zł 35 gr, w tym należność – 35.556 zł 84 gr, odsetki na dzień 27 czerwca 2016r. – 4.674 zł 51 gr.

Sąd Okręgowy ustalił i rozważył, co następuje:

Decyzją z dnia 24 listopada 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. stwierdził, że A. S. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega od dnia 13 maja 2014r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu.

Odwołanie A. S. od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 9 marca 2016r. (sygn. akt VI U 115/15), a jej apelacja wniesiona od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 marca 2016r. (sygn. akt III AUa 1713/15). W związku z tym decyzja z 24 listopada 2014r. stała się prawomocna.

Decyzją z dnia 12 grudnia 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.:

- orzekł, że A. S. nie ma prawa do zasiłku chorobowego za okres od 16 lipca 2014r. do 15 grudnia 2014r.,
- i postanowił zobowiązać A. S. do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 36.385 zł 37 gr (na którą składają się: należność główna – 35.556 zł 84 gr z funduszu chorobowego za okres od 16 lipca 2014r. do 24 listopada 2014r. oraz odsetki – 828 zł 53 gr z funduszu chorobowego).

Odwołanie A. S. od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 16 maja 2016r. (sygn. akt VII U 170/15), który uprawomocnił się z dniem 6 czerwca 2016r. W związku z tym decyzja ZUS Oddział w B. z dnia 12 grudnia 2014r. orzekająca o braku prawa A. S. do zasiłku chorobowego w okresie od 16 lipca 2014r. do 15 grudnia 2014r. oraz zobowiązująca ją do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego (w łącznej kwocie 36.385 zł 37 gr) stała się prawomocna.

(dowody: dokumenty zebrane w aktach organu rentowego dołączonych do niniejszej sprawy oraz w aktach spraw Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, Sądu Apelacyjnego w Gdańsku oraz Sądu Rejonowego w Bydgoszczy we wskazanych wyżej sprawach)

Uprawomocnienie się decyzji ZUS Oddziału w B. z dnia 12 grudnia 2014r. spowodowało powstanie po stronie A. S. długu wobec ZUS Oddziału w B. z tytułu nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczenia chorobowego (zasiłku chorobowego).

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było to, czy po stronie wierzyciela – ZUS Oddziału w B. – występują podstawy do odstąpienia w oparciu o przepis art.84 ust.8 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2016r. poz.963 ze zm. – dalej „ustawa systemowa”) – od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranego przez powódkę zasiłku chorobowego.

Zgodnie z tym przepisem Zakład może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli:

- 1) zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub
- 2) kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Zaskarżoną decyzją – poddaną kontroli sądowej w wyniku wniesienia przez A. S. odwołania – ZUS Oddział w B. odmówił odstąpienia od żądania zwrotu części należności z tytułu nienależnie pobranego przez nią świadczenia, określonego decyzją z dnia 12 grudnia 2014r. nr (...) w łącznej kwocie 19.674 zł 51 gr.

W orzecznictwie dotyczącym wykładni art.84 ust.8 ustawy systemowej wskazuje się, iż pojęcie „szczególnie uzasadnionych okoliczności” oznacza, że przypadki jego zastosowania powinny mieć charakter wyjątkowy, a przepis ten nie powinien być interpretowany rozszerzająco (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 sierpnia 2010r. III AUa 489/10 – LEX nr 846526). W ramach katalogu przykładowych okoliczności, uzasadniających zastosowanie omawianego przepisu poprzez odstąpienie od żądania należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń (w całości bądź w części), wymienia się: brak majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń; ustalenie, że w przypadku zwrotu świadczeń osoba zobowiązana lub osoby pozostające na jej utrzymaniu zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania; ciężką chorobą powodującą niezdolność do pracy lub niepełnosprawność osoby zobowiązanej, członka jej rodziny lub innej osoby pozostającej na jej utrzymaniu; wiek osoby zobowiązanej, zdarzenia losowe (kradzież, wypadek, pożar, powodzi, inne klęski żywiołowe) powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby zobowiązanej. Dokonując oceny ich występowania należy kierować się stanem majątkowym i rodzinnym dłużnika, jak też realną możliwością zwrotu, w tym możliwością podjęcia pracy pozwalającej na zwrot świadczeń (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 grudnia 2009r. II UK 147/09 – LEX nr 57846 czy wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 3 października 2014r. III AUa 2591/13 – LEX nr 1537440).

W zakresie sytuacji życiowej, w tym materialnej powódki Sąd Okręgowy ustalił, iż jest ona obecnie bezrobotna, nie posiada majątku z którego mogłaby zaspokoić ciężący na niej dług wobec ZUS Oddziału w B. i sprawuje pieczę rodzicielską nad dwuletnią córką, na którą otrzymuje alimenty od ojca dziecka w wysokości 700 zł miesięcznie. Sytuacja życiowa ubezpieczonej jest zatem stosunkowo trudna, co dostrzegali także organ rentowy w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Należy jednak sytuację życiową, w tym materialną powódki, oceniać kompleksowo, a więc także poprzez takie elementy jej dotyczące jak: stan zdrowia, możliwości zarobkowania, posiadane wykształcenie, kwalifikacje i doświadczenie zawodowe. W tym zakresie Sąd Okręgowy ustalił, iż powódka jest osobą w pełni zdrową, posiadającą wykształcenie wyższe (licencjat z pedagogiki) oraz ukończone studia podyplomowe z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Ubezpieczona posiada także doświadczenie zawodowe, gdyż przez okres roku pracowała w solarium przy obsłudze klientów, jak również - na podstawie umowy o pracę - przy składaniu lamp samochodowych (także przez okres jednego roku). Ponadto w okresie od 1 czerwca 2011r. do 19 czerwca 2012r. prowadziła ona własną działalność gospodarczą w zakresie sprzedaży detalicznej (przez pół roku w formie sklepu stacjonarnego i przez kolejne pół roku w ramach sprzedaży internetowej).

(dowody: przesłuchanie powódki – e-protokół rozprawy k.108, dokumenty i zeznania świadków w aktach sprawy Sądu Okręgowego w Bydgoszczy o sygn. akt VI U 115/15)

W tym kontekście nie można uznać powódki za osobę niezaradną życiowo, pozbawioną kwalifikacji i doświadczenia zawodowego. W ocenie Sądu Okręgowego posiada ona aktualnie pełną zdolność do wykonywania zatrudnienia na rynku pracy, w którym bezrobocie jest obecnie – jak powszechnie wiadomo – na jednym z najniższych w historii polskiej gospodarki poziomie. W związku z tym posiada ona realną możliwość spłaty zadłużenia wobec ZUS, a okoliczność ta przemawia wyraźnie przeciwko uznaniu aby w niniejszej sprawie zachodziły szczególne okoliczności, o których mowa w art.84 ust.8 pkt 1 ustawy systemowej. Przeciwko zastosowaniu wobec niej powyższego przepisu, w zakresie w jakim domagała się tego w odwołaniu (a więc co do kwoty 15.000 zł w zakresie długu głównego i 4.674 zł 51 gr odsetek), przemawia także okoliczność niepodjęcia przez nią w okresie od uprawomocnienia się decyzji zadłużeniowej z dnia 12 grudnia 2014r. do chwili obecnej, żadnej aktywności zmierzającej do spłaty choćby niewielkiej części nienależnie pobranych świadczeń. Powódka nie podejmowała starań w zakresie podjęcia zatrudnienia, pozostawała bierna jako osoba bezrobotna, mimo iż przed powstaniem zadłużenia wykazywała się aktywnością zawodową. Z takiej biernej postawy nie może ona – w ocenie Sądu – wywodzić korzystnych dla siebie skutków prawnych przy rozpoznaniu niniejszego sporu z wierzycielem publicznoprawnym, który działa w interesie funduszu ubezpieczeń społecznych i wszystkich ubezpieczonych.

Sąd Okręgowy nie dał wiary tym fragmentom zeznań powódki, w których twierdziła ona, iż obecnie pozostaje na utrzymaniu rodziców i wspólnie z nimi zamieszkuje, po tym jak po urodzeniu dziecka jej relacje z partnerem zaczęły się psuć. Twierdzenia te pozostawały bowiem w sprzeczności z miejscem zamieszkania powódki wskazywanym przez nią w postępowaniu administracyjnym oraz w toku niniejszego procesu. Wezwanie na rozprawę w niniejszej sprawie powódka odebrała bowiem pod adresem (...)-(...) B. u. (...) (wskazanym we wniosku i w odwołaniu oraz w poprzednich jej sprawach procesowych), pod którym zamieszkuje również jej partner i ojciec córki D. P. (jego zeznania w charakterze świadka złożone na rozprawie w dniu 27 lipca 2015r. w Sądzie Okręgowym w Bydgoszczy w sprawie o sygn. akt VI U 115/15 – e-protokół rozprawy k.63). Rodzice powódki zamieszkują natomiast w B. przy ul. (...).

(tak ustalenia Sądu Okręgowego w Bydgoszczy w sprawie VI U 115/15 – uzasadnienie wyroku k.71 akt sprawy)

Przy rozpoznawaniu niniejszego sporu dostrzec także trzeba, iż nie jest wykluczone odstąpienie przez organ rentowy od żądania zwrotu części bądź całości zadłużenia w przyszłości. Jednak zastosowanie wobec niej obecnie art.84 ust.8 pkt 1 ustawy systemowej byłoby oczywiście przedwczesne i bezpodstawne, gdyż:

- po pierwsze, nastąpiłoby w stosunkowo krótkim czasie od uprawomocnienia się decyzji z dnia 12 grudnia 2014r. (co nastąpiło w dniu 6 czerwca 2016r. z chwilą uprawomocnienia się wyroku Sądu Rejonowego w Bydgoszczy

wydanego w sprawie VII U 170/15) i prowadziłyby wprost do podważenia skutków prawnych tej decyzji i prawomocnego wyroku Sądu potwierdzającego jej zgodność z prawem,

- ze względu na posiadane wykształcenie, kwalifikacje i doświadczenie zawodowe powódka ma realne możliwości podjęcia zatrudnienia i przystąpienia do spłaty spornego zadłużenia,
- jej aktualna sytuacja życiowa umożliwia podjęcie zatrudnienia w związku z zamierzonym umieszczeniem córki (od września tego roku) w przedszkolu, jak również realną możliwością sprawowania nad nią opieki, w ramach pomocy rodzinnej, przez rodziców powódki (przesłuchanie powódki na rozprawie).

Przy uwzględnieniu powyższych elementów stanu faktycznego sprawy Sąd Okręgowy uznał, iż nieposiadanie przez powódkę majątku i świadomy brak z jej strony aktywności zawodowej nie mogą mieć decydującego znaczenia dla oceny, że w niniejszej sprawie występują szczególne okoliczności, przemawiające za odstąpieniem przez organ rentowy od zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń. Przepis art.84 ust.8 pkt 1 ustawy systemowej ma bowiem charakter wyjątkowy i nie może być interpretowany rozszerzająco, jak również powinien być stosowany tylko w tych stanach faktycznych, które się do tego kwalifikują.

Przedmiotem odrębnego postępowania przed organem rentowym jest wniosek powódki o rozłożenie zadłużenia z tytułu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego i odsetek na raty. W ocenie Sądu Okręgowego ta forma pomocy w spłacie przedmiotowego zadłużenia powódki jest bardziej adekwatna do jej obecnej sytuacji życiowej i materialnej.

Z powyższych motywów na podstawie art.84 ust.8 pkt 1 ustawy systemowej w związku z art.477¹⁴ § 1 K.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

W końcowej części niniejszych rozważań zaznaczyć należy, iż w treści zaskarżonej decyzji znalazły się oczywiste niedokładności dotyczące:

- daty rozpoznawanego tą decyzją wniosku powódki (który w rzeczywistości nosi datę 13 sierpnia 2016r. i został złożony w ZUS Oddziale w B. w dniu 17 sierpnia 2017r.),
- stwierdzenia zawartego w sentencji tej decyzji, iż wniosek powódki dotyczył odstąpienia od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego (w rzeczywistości chodziło o świadczenia z funduszu chorobowego – zasiłek chorobowy).

Niedokładności te nie miały jednak istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu i mogą być skorygowane przez organ rentowy w ramach instytucji sprostowania decyzji.

SSO Janusz Madej